

ЕЗИКОВА ЛАТЕРАЛИЗАЦИЯ И ШИЗОФРЕНИЯ: ИЗСЛЕДВАНЕ ЧРЕЗ ДИХОТИЧНО СЛУШАНЕ

Иванка Асенова*, Йоанна Андонова

Основна цел на настоящото изследване бе да се проучи функционалната хемисферна асиметрия за дихотична перцепция на срички от типа съгласен–гласен при 28 мъже с шизофрения и 28 клинично здрави мъже на същата възраст.

Резултатите показаха съществени различия между експерименталната и контролната групи. В сравнение с контролите, групата на пациентите с шизофрения демонстрира по-голяма честота на дяснохемисферно преимущество или липса на преимущество за дихотично слушане, много по-изразена хемисферна асиметрия и критично влошен перцептивен перформанс. Тези резултати подкрепят допускането, че шизофренията е свързана с нарушен патерн на хемисферните асиметрии и взаимодействия за езиковите функции.

За нарушаване на церебралната латералност при шизофрения се говори едва от 3–4 десетилетия. Към момента е натрупано солидно количество данни, свидетелстващи за атипичен патерн на анатомичната и функционалната асиметрия на мозъка при страдащите от шизофрения, най-вече по отношение на езиковите функции (за обзорен преглед – Edgar et al., 2006; Romney et al., 2000; Sommer et al., 2001b). Тяхната подчертана нееднозначност обаче, не позволява категоричен отговор на съществено важните въпроси за причината за този феномен (т.е. дали е резултат от лявохемисферен, дяснохемисферен дефицит или дефицит в работата и на двете хемисфери), за връзката му с шизофренните симптоми и не на последно място – за ролята му в етиологията на това тежко психично заболяване.

Понастоящем в специализираната литература доминират три основни хипотези за обяснение на връзката между нарушената латералност и шизо-

*Доц. д-р **Иванка Асенова** – преподавател по Физиологична психология, Невропсихология и Невролингвистика, Психология на аномалното развитие – катедра „Психология“, Философски факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Адрес за контакти: asenova_iva@abv.bg

френията: лявохемисферната хипотеза, дяснохемисферната хипотеза и хипотезата за нарушения интерхемисферен трансфер. Те се градят на данни от множество изследвания на анатомичните и функционалните церебрални асиметрии, при които са използвани най-разнообразни изследователски парадигми: биохимични, електрофизиологични, невроизобразителни, поведенчески (дихотично и тахистоскопично тестване) и др.

В подкрепа на **лявохемисферната хипотеза**, постулираща редуцирана лявохемисферна асиметрия за езиковите функции при шизофрения, са данни от структурни изследвания, установили намален кортикален, обем в левия темпорален дял и значима редукция в гъстотата на кортикалното, сивото вещество най-вече в левия перисилвиев район (Collinson et al., 2009; Edgar et al., 2006; Romney et al., 2000), данни от изследвания на езиковата латерализация чрез дихотичната парадигма, свидетелстващи за липса на нормалното лявохемисферно преимущество за дихотично вербално слушане (Bruder et al., 1995, 1999; Collinson et al., 2009; Hugdahl et al., 2007; Loberg et al., 1999; Raine & Andrews, 1989; Sakuma et al., 1996), данни от тахистоскопични изследвания, установили дефицити в скоростта и точността на опознаването на стимулите, представени в дясно зрително поле, т.е. насочени към лява хемисфера (за обзорен преглед – Romney et al., 2000).

Солидна емпирична подкрепа намира и **хипотезата за дяснохемисферен дефицит**. Получени чрез невроизобразителни изследвания данни за по-изразена редукция на обема на сивото вещество в десния темпорален дял (Harvey et al., 1993), за хиперметаболизъм в десния темпорален дял (Volkow et al., 1987), който значимо корелира с някои шизофренни симптоми, особено със слуховите халюцинации (Romney et al., 2000), данни за по-слаба лявохемисферна асиметрия за дихотично вербално слушане и по-ниски интелектуални способности (Malaspina et al., 2000), данни от тахистоскопични изследвания, указващи за дяснохемисферна латерализация на вербалната перцепция при пациентите с шизофрения (Mo et al., 1984) и други, се интерпретират като доказателство за дисфункция на дясна хемисфера с диспозиция към свръхактивиране на районите в десния темпорален дял.

Хипотезата за нарушен интерхемисферен трансфер на информацията при шизофрения към момента се явява най-слабо емпирично подкрепена. Всъщност тя се гради най-вече на данни от магнитно-резонансни изследвания, констатирани редукция на обема на корпус калозум и на данни от изследвания с тестове за разполовяване на линии, свидетелстващи за липса или по-слаба проява при пациентите с шизофрения на нормално наблюдавания при неврологично здрави субекти ефект на десен псевдонеглект, което се интерпретира като свидетелство за калозална незрялост и флукутации при хемисферния контрол, а не като индикатор за дисфункция на която и да е хемисфера (за обзорен преглед – Barnett, 2006).

Що се касае до резултатите от проучването на тази трета хипотеза чрез метода на дихотичното слушане, то болшинството от тях отхвърлят нейната състоятелност и по-скоро подкрепят хипотезата за латерализирана дисфункция при шизофрения (Overby et al., 1989; Raine & Andrews, 1989).